

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion eläinlääketieteellisestä laitoksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on yhtenäistää ja ajanmukaistaa maa- ja metsätalousministeriön alaista valtion eläinlääketieteellistä laitosta koskevat säännökset vastaamaan vallitsevia oloja ja toiminnan kehittämistarpeita. Aluelaboratorioiden perustamisen myötä lisääntyvien laitoksen hallinto- ja taloussuunnittelutehtävien keskitettyä hoitoa varten laitokseen ehdotetaan perustettavaksi hallintotoimisto. Lähinnä kotieläintaloutta ja muuta eläintenhoitoa palvelevan eläinten terveyden edistämisen, eläintautien vastustamisen ja eläinkunnasta saatujen elintarvikkeiden valvonnan kannalta pidetään tarpeellisena, että laitokseen perustettaisiin johtokunta laitoksen toiminnan

suuntaamista varten. Valtion eläinlääketieteellisen laitoksen, josta ei ole aikaisemmin erikseen lailla säädetty, tehtävänä olisi suorittaa eläinlääkintään liittyviä tutkimuksia eläinten terveyden edistämiseksi, tutkimiseksi ja valvomiseksi sekä eläinkunnasta peräisin oleviin elintarvikkeisiin kohdistuvia tutkimuksia. Lisäksi laitos suorittaisi ne muut tehtävät, jotka sille on erikseen säädetty tai määrätty.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1985. Esitys liittyy vuoden 1985 tulo- ja menoarviesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

Nykyisen valtion eläinlääketieteellisen laitoksen alaan kuuluvista tehtävistä vastasi alunperin vuonna 1908 perustettu lääkintöhallituksen eläinlääkintölaboratorio. Vuonna 1924 annetulla asetuksella perustettiin näitä tehtäviä jatkamaan lääkintöhallituksen valvonnan alaisena valtion eläinlääkintölaboratorio, joka vuonna 1935 annetulla asetuksella siirrettiin maatalousministeriön eläinlääkintöosaston alaiseksi. Vuonna 1954 annetulla asetuksella perustettiin vastaavia tehtäviä jatkamaan maatalousministeriön alaisena valtion eläinlääketieteellinen laitos, josta vuonna 1971 annettiin uusi nykyisin voimassaoleva asetus (187/71), jota on muutettu vuosina 1979 ja 1981.

Valtion eläinlääkintölaboratorion ja nykyisen valtion eläinlääketieteellisen laitoksen tehtävänä ovat olleet eläinlääkintään liittyvät mikrobiologiset ja patologis-anatomiset laboratoriotutkimukset sekä eläinkunnasta peräisin olevien elintarvikkeiden tutkimukset sekä rokotteiden ja eräiden muiden biologisten tuotteiden valmistus. Myöhemmin on ryhdytty suorittamaan myös eräitä kemiallisia laboratoriotutkimuksia sekä huolehtimaan laitoksen alaan kuuluvien tutkimusainesten valmistuksesta ja hankinnasta sekä näiden valmisteiden laadun tarkkailusta ja jakelusta.

Valtion eläinlääketieteellisen laitoksen nykyisistä tehtävistä muodostavat määrällisesti suurimman osan välittömästi eläintauteihin liittyvät laboratoriotutkimukset. Vuonna 1979 muutettiin laitoksesta annettua asetusta siten, että laitoksesta on aluelaboratorioita. Nämä ovat ensisijaisesti

tarkoitettua palvelemaan alueellista eläinlääkintötarvetta ja samalla vähentämään keskuslaboratorion työtä. Vuonna 1980 perustettu Kuopion aluelaboratorio onkin jo ottanut tehtäväkseen toimialueensa mikrobiologiset tutkimukset. Valtion eläinlääketieteellisen laitoksen keskuslaboratorion tehtäviin on toisaalta lisääntyvässä määrin sisällytynyt asiantuntija- ja tutkimustehtäviä.

Eläinlääkinnällisten palvelujen saamiseksi ja niiden tason turvaamiseksi koko valtakunnan alueella on laitokseen suunniteltu perustettavaksi 1980-luvulla kaikkiaan neljä aluelaboratoriota. Laitoksen toimintaan ja hallintoon liittyviä kysymyksiä selvitettäessä on ilmennyt, että laitosta koskevat asetuksen tasolla annetut säännökset eivät kaikilta osin täysin vastaa vallitsevia olosuhteita eikä toiminnan kehittämisen tarpeita. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on osoittautunut tarpeelliseksi tehdä tarkistuksia ja muutoksia laitoksen sisäisessä organisaatiossa. Yhdenmukaisesti muiden vastaavien valtion tutkimuslaitosten kanssa laitos olisi oikeutettava solmimaan sopimuksia ja käyttämään asiantuntijoita. Tämän vuoksi on katsottu aiheelliseksi uudistaa mainittua laitosta koskevat säännökset kokonaisuudessaan ja säätää myös lailla laitoksesta, josta ei aikaisemmin ole erikseen lailla säädetty. Esityksen keskeisenä päämääränä on laitoksen toiminnan tehostaminen eläinlääkinnän ja eläinkunnasta peräisin olevien elintarvikkeiden valvonnan tarpeita palvelevana asiantuntija- ja tutkimuslaitoksena.

Lakiehdotus ei sisällä huomattavia muutoksia laitoksen toiminta-alueisiin. Hallinnollisesti laitos kuuluisi edelleen maa- ja metsätalousministeriön alaisuuteen ottaen huomioon, että laitoksen tutkimustoiminta on jo voimassa olevan lainsäädännönkin mukaan maa- ja metsätalousministeriön ja sen eläinlääkintöosaston johdon ja valvonnan alaista.

Esitys perustuu valtion eläinlääketieteellisen laitoksen organisaatiotyöryhmän kesällä 1983 hallituksen esityksen muotoon valmistelemaan ehdotukseen laiksi valtion eläinlääketieteellisestä laitoksesta. Työryhmän ehdotuksesta lausunnon ovat antaneet valtiovarainministeriön järjestelyosasto ja palkkaosasto, kauppa- ja teollisuusministeriö, elinkeinohallitus, lääkintöhallitus ja maatilahallitus, eläinlääketieteellinen korkeakoulu, Kansanterveyslaitos, Valtion eläinlääketieteellinen laitos sekä Maataloustuottajain Keskusliitto, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund, Tuottajain Lihakeskuskuunta ja Valio Meijerien Keskusosuusliike. Lausunnoissa on ehdo-

tusta pidetty perusteltuna. Lausunnoissa on kiinnitetty huomiota edustukseen johtokunnassa, laitoksen toimialaan suhteessa muihin eläinkunnasta peräisin olevia elintarvikkeita tarkastaviin laitoksiin ja kelpoisuusehtoihin. Esityksessä on pyritty huomioimaan lausuntojen sisältämät muutosehdotukset.

2. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

Nykyinen valtion eläinlääketieteellinen laitos toimii jakaantuneena seitsemään osastoon. Lisäksi laitokseen on perustettu vuonna 1980 Kuopion aluelaboratorio ja perustamisvaiheessa ovat tällä hetkellä aluelaboratoriot Ouluun ja Seinäjoelle. Näiden lisäksi on laitokseen hallituksen esityksensä tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1980 otettaman kannan mukaisesti tarkoitettu perustaa 1980-luvulla neljäs aluelaboratorio Lappeenrantaan. Aluelaboratorioiden perustamisen myötä lisääntyvät muun muassa laitoksen hallinto- ja talous-suunnittelutehtävät, joiden keskitettyä hoitoa varten laitokseen ehdotetaan perustettavaksi hallintotoimisto. Ehdotettu organisaatio, josta säädettäisiin asetuksella, vastaisi valtionhallinnossa noudatettua yleistä käytäntöä. Maamme eläintuotannon tutkimus- ja neuvontatarpeet huomioon ottavan tutkimuksen kehittäminen, johon yhtenä osana kuuluu laitoksen aluelaboratorioiden perustaminen ja niiden riittävän toimintakykyiseksi saattaminen, tulee vaatimaan myös uusien virkojen tai toimien perustamista. Lakiehdotus edellyttää sellaisenaan kuitenkin ainoastaan hallintotoimiston toimistopäällikön viran perustamista. Samalla vuoden 1985 tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä ehdotetaan lakkautettavaksi laitoksen ylimääräinen kamreerin toimi.

Nykyisin valtion eläinlääketieteellisellä laitoksella ei ole johtokuntaa, vaan kaikki laitokselle kuuluvat asiat ratkaisee laitoksen johtaja, jolle niitä ole annettu muun virkamiehen ratkaistavaksi. Lähinnä kotieläintaloutta ja muuta eläinten hoitoa palvelevan eläinten terveyden edistämisen ja eläintautien vastustamisen sekä eläinkunnasta saatujen elintarvikkeiden valvonnan kannalta on tarpeellista, että laitokseen perustettaisiin johtokunta laitoksen toiminnan suuntaamisen ja painopisteiden ohjaamista varten. Tämän vuoksi ehdotetaan valtion eläinlääketieteelliseen laitokseen perustettavaksi johtokunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädettäisiin erikseen asetuksella.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Toimistopäällikön viran perustamisesta aiheutuvat kustannukset ovat noin 120 000 markkaa vuodessa. Ottamalla huomioon, että vuoden

1985 tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä ehdotetaan lakkautettavaksi laitoksen ylimääräinen kamreerin toimi, olisivat lisäkustannukset noin 50 000 markkaa vuodessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Nykyisin valtion eläinlääketieteellisestä laitoksesta on säädetty asetuksessa (187/71, muut. 1001/79 ja 265/81) valtion eläinlääketieteellisestä laitoksesta. Lisäksi laitoksen toiminnasta on säännöksiä eläintautilaissa (55/80) ja -asetuksessa (601/80). Eläintautilain 7 §:n nojalla laitos toimii johtavana laitoksena sanotun lain täytäntöönpanoon kuuluvien tutkimustehtävien suorittamisessa ja antaa mainittuja tehtäviä varten ohjeita muille laitoksille. Samaten laitoksen toiminnasta on säännöksiä elintarvikeasetuksen (408/52) 48 ja 49 §:n nojalla annetussa valtioneuvoston päätöksessä valtion elintarviketutkimuslaitoksista (347/59). Sen mukaan laitos on määrätty johtavaksi elintarviketutkimuslaitokseksi, jonka tutkimus- alana on eläinkunnasta saatujen elintarvikkeiden mikrobiologinen, histologinen ja serologinen tutkimus, mikäli kysymys ei ole ihmisten sairastamisen johdosta suoritettavasta tutkimuksesta, sekä suorittaa alansa kuuluvia tutkimuksia ja antaa niiden suorittamista koskevia ohjeita muille elintarviketutkimuslaitoksille. Laitoksen suoritteista perittävistä maksuista on säädetty valtion maksuperustelain (980/73) nojalla annetussa asetuksessa (934/81) valtion eläinlääketieteellisen laitoksen suoritteista perittävistä maksuista.

1 §. Lakiehdotuksen mukaan laitoksen tehtävälueina säilytettäisiin voimassa olevan asetuksen mukaiset eläinlääkintään ja eläinkunnasta peräisin oleviin elintarvikkeisiin liittyvät tutkimukset sekä eläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvä neuvonta ja muut tehtävät. Tarkoituksena ei ole laitoksen toiminta-alueen laajentaminen tai muuttaminen nykyiseen toimintaan nähden. Toiminnan painopiste tulisi siten edelleenkin määrätymään eläintautien vastustamisen ja maa-

tilataloudessa esiintyvien eläinlääkinnällisten palvelujen sekä eläinkunnasta saatujen elintarvikkeiden valvonnan tarpeiden mukaan. Luonteeltaan laitoksen tutkimustoiminta on eläinlääketieteellistä eläinten terveyteen ja sairauksiin kohdistuvaa perus- ja sovellettua tutkimusta sekä eläinkunnasta saatujen elintarvikkeiden valvontaan liittyvää tutkimusta, joka palvelee muun muassa tutkimusmenetelmien kehittämistä. Koska laitokselle eläintautilain ja elintarvikelainsäädännön nojalla kuuluu määrättyjä tehtäviä ja koska laitos ainoana Suomessa suorittaa kaikki eläintauteihin kohdistuvat tutkimukset, on lakiehdotuksessa edellytetty, että laitos suorittaa lisäksi ne tehtävät, jotka sille on erikseen säädetty tai määrätty. Tämä tarjoaa mahdollisuuden antaa joustavasti laitokselle soveltuvia tutkimus- ja tarkastustehtäviä.

2 §. Aluelaboratorioiden perustamisen myötä laitoksen toimintaa, hallintoa ja taloutta koskevat asiat lisääntyvät ja niiden merkitys kasvaa. Tämän vuoksi ja niiden eri intressien kannalta, joita laitos palvelee, on tärkeää, että laitoksen toiminnan ohjaamista varten olisi johtokunta. Tästä syystä yhdenmukaisesti valtion vastaavien tutkimuslaitosten kanssa valtion eläinlääketieteelliseen laitokseen ehdotetaan perustettavaksi johtokunta. Sen tehtävänä olisi toimia laitoksen toimintaa ohjaavana, kehittävänä ja valvovana toimielimenä. Johtokunnassa olisi mahdollista olla edustettuina laitoksen ja maa- ja metsätalousministeriön lisäksi muun muassa eläinlääketiede, maatalous ja elintarvikeala. Johtokunnan kokoonpanoa ja tehtäviä koskevat säännökset ehdotetaan annettaviksi asetuksella.

3 §. Organisaatio muutettaisiin vastaamaan valtionhallinnossa noudatettua yleistä käytäntöä.

Valtion eläinlääketieteellisessä laitoksessa tulisi olemaan osastoja ja aluelaboratorioita sekä näitä palveleva hallintotoimisto. Esityksessä ehdotetaan muutoksena laitoksen nykyisiin virkatyyppeihin verrattuna, että laitoksessa voisi olla toimistopäällikön virka. Laitoksessa voisi tulo- ja menoarvion rajoissa olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita, tilapäisiä toimihenkilöitä ja työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

4 §. Tutkimus- ja kehittämistoiminta vaatii monipuolista ja jatkuvaa yhteistoimintaa tutkimuksen suorittajiin. Laitoksen tulisi voida käyttää eri alojen asiantuntijoita sekä solmia toimeksiantosopimuksia. Valtion eläinlääketieteellisellä laitoksella olisi ehdotuksen mukaan valtuus käyttää asiantuntijoita ja tehdä sopimuksia toimialaansa kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Samanlainen säännös sisältyy muita vastaavia tutkimuslaitoksia koskeviin lakeihin, kuten lakiin (828/81) kansanterveyslaitoksesta.

5 §. Suorittamista palvelututkimuksista valtion eläinlääketieteellinen laitos perisi asetuksella tarkemmin säädettävät maksut. Asetus perustuisi valtion maksuperustuslaissa (980/73) säädettyihin yleisiin perusteisiin. Maksut voisivat tällöin tarvittaessa myös ylittää maksuperustelain säännösten puitteissa suoritteiden omakustannusarvon.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun lain 2 ja 6 §:n nojalla säädettäisiin asetuksella yksityiskohtaisemmin valtion eläinlääketieteellisen laitoksen ja sen virkamiesten tehtävistä, organisaatiosta, asioiden käsittelystä sekä virkamiesten kelpoisuusehdoista. Lisäksi lain 5 §:n nojalla annettaisiin asetus valtion eläinlääketieteellisen laitoksen suoritteista perittävistä maksuista. Asetus tulisi noudattamaan rakenteeltaan nykyistä asetusta valtion eläinlääketieteellisen laitoksen suoritteista perittävistä maksuista (934/81).

3. Voimaantulo

Uuteen lakiin liityvä organisaatiomuutos sisältyy vuoden 1985 tulo- ja menoarvioesitykseen. Tämän vuoksi ehdotetaan, että säännökset tulisivat voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1985. Laissa mainittuja virkoja ja toimia tulisi voida kuitenkin perustaa ja täyttää sekä muihin lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin ryhtyä jo ennen lain voimaantuloa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion eläinlääketieteellisestä laitoksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Valtion eläinlääketieteellisen laitoksen tehtävänä on suorittaa eläinlääkintään liittyviä tutkimuksia eläinten terveyden edistämiseksi, eläintautilien tutkimiseksi ja valvomiseksi sekä eläinkunnasta peräisin oleviin elintarvikkeisiin kohdistuvia tutkimuksia. Laitos suorittaa lisäksi ne muut tehtävät, jotka sille on säädetty tai jotka maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöosasto on sen suoritettavaksi määrännyt.

Laitos on maa- ja metsätalousministeriön alainen.

2 §

Valtion eläinlääketieteellisessä laitoksessa on johtokunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään asetuksella.

3 §

Valtion eläinlääketieteellisessä laitoksessa voi olla johtajan, osastonjohtajan, aluelaboratorion johtajan, eläinlääkärin ja toimistopäällikön virkoja sekä laboratoriomestarin, pääkirjanpitäjän, laborantin ja vahtimestarin toimia.

Valtion eläinlääketieteellisessä laitoksessa voi olla myös ylimääräisiä toimenhaltijoita ja tilapäisiä toimihenkilöitä sekä työsopimussuhteessa olevaa henkilökuntaa.

4 §

Valtion eläinlääketieteellinen laitos voi tulo- ja menoarvion rajoissa käyttää tarvittaessa asiantuntijoita sekä tehdä sopimuksia laitoksen toimialaan kuuluvien tehtävien suorittamisesta sekä yhteistyösopimuksia muiden laitoksen toimialaan kuuluvaa tutkimustyötä suorittavien laitosten ja korkeakoulujen kanssa yhteisten tutkimusohjelmien toteuttamisesta.

5 §

Valtion eläinlääketieteellisellä laitoksella on oikeus periä maksuja siltä tilatuista palveluista.

Maksuja määrättäessä noudatetaan mitä valtion maksuperustelaissa (980/73) on säädetty.

6 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

7 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Tässä laissa mainittuja virkoja ja toimia voidaan perustaa ja täyttää ennen lain voimaantuloa. Niin ikään voidaan ennen tämän lain voimaantuloa ryhtyä muihinkin lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 21 päivänä syyskuuta 1984

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri Matti Abde

